

II, 216b, i DECH II, 933a15) *Fornada, fornaguera, fornal, fornaleta, fornall, fornàs, fornatge, fornecalcer, fornejar, fornell, forner, forneret, forneria, forniciació, fornificador, forniment, fornicaire, forniciari, fornici, fornície, fornícula*, V. *forn Fornidor*, V. *fornir Fornil*, V. *forn Forniment*, V. *fornir*

FORNIR, 'proveir', 'proporcionar', mot germà del fr. *fournir*, oc. ant. *fornir* o *fornir*, it. *frummiare*; fou primitivament *fromir* en català antic, després alterat per raó fonètica, i aquest ve del germànic: probablement fràncic *FRUMJAN = a-al. ant. *frumjan*, b-al. ant. *frumjan*, al. *frommen* 'ser útil, profitós', 'executar', derivats del germ. *fruma* 'primer', 'excel·lent'. □ 1.ª doc.: tant *fromir* com *fornir* es troben ja a finals del S. XIII; el substantiu *fromiment* ja a mj. S. XI.

«Car enaxí com en un loc se farà un arbre bell e bo; e, de prop aquell arbre, altre arbre qui no sia d'aquella espècia no's porà embellir ni *fromir*», Lull, *Libre de Contemplació*, cap. 359; «Rhetòrica és parlament / fayt ab bell ordonament; / e pot-la hom avenir / ab esta Art, e *fromir*, / mesclat los començaments, / d'on ix tan bell dictament: / que rhetòrica n'és feta / dient d'ells paraula dreita, / embellida ab bondat, / granea e potestat, / ---», id., *De Rhetòrica* I, v. 4 (*Obr. Rim.*, 413). En Lull té, doncs, en aquesta variant, el significat d'«acabar, desenrotllar, accomplir, perfeccionar»

La variant *fornir* la trobem ja des d'antic, i fins des del S. XIII: «E comensaren a cavar / e tantost van l'aver trobar; / dix l'Emperayre —Bé són *fornir*, / car a tot mon temps seré ben ric», *Set Savis*, v. 2195; «si aquell qui senyor serà, haurà a fer alguna leixa a aquell qui li *fornirà* aquella part que aquell qui mort és li havia promesa de *fornir*, aquella leixa aytal deu ésser abatuda d'aquells diners que ell haurà rebuts», *Consolat*, cap. 4 (Pard., p. 52); «l'emperador manà de continent que ella fos *fornida* de tot ço que ella hage mester», *Filla de Contastí* (NCL. XLVIII, 91); «si'm covènc a *fornir* dels meus cabels, e fiu-me tondre lo cab», Reixac traduït els mots de l'original francès «qu'il le me convenoit fere, si me fist tondre ---» (*Questa*, 168.4); «podien reparar y refreschar e *furnir* lurs hostols», *Cròn. del Cerimoniós*, 300; «lo cavall deu haver lo cap molt sech e descarnat --- e haje les spatles amples e largues e *fornides* de carn, e los pits amples e exits per a fora» en la *Manescalía* del ms. 215 de la *Bi. Nat.* de París, f° 11v cap. «De la balesa que'l cavall deu haver» (probablement del S. xv o poc anterior). Segons l'*InvlC* ja hi ha exs. de *fornir* en docs. ross. des de 1341.

Seguí usual després de l'Edat Mitjana: el veiem en un apòlogista mallorquí de Lull «vinguda ja l'hora de vostra batalla, / vos, novell apòstol, - posàreu lo siti / a Tunis, hon d'armes - *fornit*, féreu quiti / cathòliques obres - per fer-vos muralla», a. 1502, Gaspar de Verí (JMBover, *Bibl. Escr. Bal.* II, 501.16.3). Recollit pels lexicògrafs, ja aleshores: «*fornir*: munio, instruo; *fornit*: munitus, instructus», Busa-N. 1507 (C-VIII-2.30); al qual afegeix el DTò. (1647) «*fornir*: fer de

bo, pagar lo gasto ad algú: suppedito, ministro, subministro, suggero», etc. I almenys el participi continuà essent d'ús comú: «lo altat --- nou, acabat a l'altre costat de Sant Juan Nepomuceno, ab los sants colaterals en dits altars, y *furnit* de moltíssims exvotos y presentallas», B. de Maldà (*Excursions*, p. 29). Les formes personals s'havien rovellat o antiquat del tot en els parlars populars, però almenys algunes comarques distants li han conservat més agilitat popular: a Benasc «abastecer»: «al panadero le hem *forniu* de farina» (Ferraz, p. 63). I amb els escr. Renaix. va reprendre ús més ample, sobretot en el S. xx.

Però *fornit*, que s'havia mantingut tan vivaç, es comunicà al cast. d'Aragó i finalment de pertot, llevat de la nostra llengua. Com ja hem vist en el nostre S. xv tendia sobretot a aplicar-se a la idea de 'ben proveït de carns', i és sobretot en aquest sentit que se'l féu seu el castellà, on ja apareix *fornir* a Aragó en un inventari de 1375: «que las armas que --- tenia en las ditas casas del Senyor Rey, que'l dito Merino en *forniesse* la Aljaferia» (BRAE IV, 213); i també en un altre d'aragonès de 1492. En textos de Castella no es constata fins a la *Caida de Principes*, text de 1422; després el verb queda tot seguit antiquat (llevat de la «germanía», on encara s'usava c. 1600, amb el sentit de «arreciar, reformar»; però especialment restà usual en castellà, *fornido* 'robust' (<'ben proveït de carns i de forces').

Conservà més amplitud en gall-portuguès, on el verb *fornecer* 'proveir' és molt clàssic (Barreto en el Moraes, etc.), i *fornido* es troba no sols en autors del S. XVI (Fr. António Vieira en el Cortesão) sinó que ja apareix en la trad. gallega de la *General Estoria*, de princ. S. XIV: «Abraã creçeo logo e fezo-se *fornyda*» (131.29). Però no ens podem enganyar: la conservació de la F- inicial, la primera aparició en aragonès abans que a Castella, la prompta decadència del mot, i el fet que sempre hagi tingut un ús de molta menys amplitud i d'aplicació semàntica només parcial, tot això prova, evidentment, que al castellà no li vingué directament del germànic sinó per conducte del català, ajudant-hi més o menys la llengua d'oc; i llavors això porta com a corollari que també en gallego-portuguès ha de tenir aquesta procedència adventícia.

En canvi en llengua d'oc no tingué menys vitalitat ni antigor que entre nosaltres i també allà hi coexisteixen formes amb *m* i amb *n*: *fornir* i *fornir*, amb significats semblants als del català medieval: «accomplir, achever, excúter; remplir un message; commuñiquer; fournir; remplir, garnir» (PDPF), particularment 'complir, transmetre un missatge': «aijats-nos, si-us plas, que *fornir* / vos voil so c'om mi manda dir», *Jaufré*, v. 1601; «domna, si-us platz, vostre message / *fornirai* eu de bon corage», *Flamenca*, v. 7766 (Crescini, *Manualeto*, p. 320). Mentre que en francès, *fo(u)rnrir* apareix constantment amb *n* des del S. XII, ço que obliga a descartar la idea que el català vagi pendre el mot del francès (com suposa *AlcM*): el contacte amb els francs germanofònics fou tan directe a casa nostra com en el N. de França, on la nostra llengua